

MEKTEP OQÍVSHILARÍNA TÁLIM HÁM TÁRBIYALIQ JUMISLARIN SHÓLKEMLESTIRIW MÁSELELERÍ

Nurlanov A.S.,

Ájiniyaz atındađı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Qallibekova V.

Ájiniyaz atındađı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Annotatsiya: *Maqalada mekteplerde tálim menen birge tarbiyalıq jumislardıń nátiyjeliligini asırıwdıń ayırım máseleleri haqqında sóz etilgen.*

Kalit sózlar: *innovatsiya, mektep, pedagogika, psixologiya, tálim, tárbiya, mádeniyat, tábiyat, pedagogikalıq texnologiya, sociologiya, kámil insan.*

Keleshegimiz bolğan jaslarımızdıń tálim hám tárbiyalıq intellektuallıgını rawajlandırıwǵa qaratılğan oqıw tárbiya protsesinde bilimlendiriwdiń innovatsiyalıq forma hám usılların engiziw maqsetinde Ózbekstan Respublikası Prezidenti Sh.M.Mirziyoevtıń 2018-jıl 5-sentyabrdegi “Xalıq bilimlendiriwin basqarıw sistemasın jetilistiriw haqqında”ǵı qararında házirgi mektep bilimlendiriwdegi bir qatar kemshilikler atap ótilgen [1.9].

Sonıń ishinde mektep bilimlendiriwiniń sıpatı, oqıtıwshılardıń bilim dárejesin hám pedagogikalıq sheberligin, axborot kommunikatsiyalıq texnologiyaların qollaw hám materiallıq texnikalıq bazasınıń jeterli dárejede emesligi sınıǵa alınǵan edi.

Házirgi waqıtqa shekem mekteplerde oqıtıwshılar óz qániygeligi boyınsha jaqsı sabaq ótse, klassta oqıtıwshılar sabaqqa tolıq úlgerse hám mektep pitkeriwshileriniń joqarı oqıw ornına kiriw sanına qarap mektep jámaáti úlken jetiskenliklerge eristi dep esaplaymız.

Mektep baǵdarlamalarınıń quramalasqan túrleri házirgi kúnniń talabına say tálim-tárbiya beriwge qarsı keledi. Oqıw jobasına kirgiziletuǵın materiallardı pedagogikalıq hám sotsiologiyalıq talaplarǵa say tańlap alınsa maqsetke muwapıq bolar edi. Sonıń ushında mektep jasındađı balalarǵa házirgi dáwir ilimi tarawlarınan jıynalǵan joqarı dárejedeги bilim beriw emes, al jaslardı kámil insan bolıp qalıplesiwine hám rawajlanıwına múmkinshilik beretuǵın zárúr bilimler menen tárbiyalıq kónlikpelerdi qalıplestiriw bolıp tabıladı.

Házirgi zaman mekteplerinde tárbiyalıq protseslerdi basqarıw degende balalardađı tábiyat tárepinen berilgen unamlı qásiyetlerdi rawajlandırıw yamasa onıń sotsiallıq ortalıqta ózin unamsız tutıwın, tártipsizlik etpewin qadaǵalap barıw ǵana emes al hár bir insannıń ózin ózi tárbiyalaytuǵın ózinde fizikalıq

“GEOGRAFIYA – KELESHEKKE KÓZ-QARAS”

atamasındaǵı Respublikalıq kólemdegi ilimiy-teoriyalıq konferenciya

hám ruwxıy kúshlerdi mudamı rawajlandırıwshı zárúrlıkti qalıplestiriw bolıp tabıladı [2.20].

Usı waqıtqa shekem mekteplerde jaslardı miynetke tárbiyalap atırımız, biraq onıń eń baslı juwmaǵı miynetke bolǵan zárúrlıklerdi qalıplestire almay atırımız. Mekteplerde miynetke úyretiw sabaqlarında balalarda miynetke bolǵan unamlı qatnas, adamlar miynetine húrmetli qatnas kónlikpelerin qalıplestiriw ushın oqıwshılardıǵa berilgen tapsırmalardıń qıyınshılıqların óz miynetiniń juwmaǵınıń nátiyjesi, óz shańaraǵına jámiyetke payda keltiretuǵının bilse ǵana miynetke bolǵan zárúrlık kónlikpelerin payda etiwimizge boladı [3.34]

Mektep oqıwshılarında miynetke bolǵan zárúrlıklerdi kúsheytip olardıń ruwxıy mádeniyatlılıǵın rawajlandırıwǵa múmkinshilik jaratıp, mekteplerde balalardıń uqıplılıqlarına, talabına sáykes erkin miynet etiw arqalı óz betinshe oylaw, dóretiwshilik tańlaw uqıplılıqların rawajlandırıwǵa kóbirek diqqat awdariwimiz kerek.

Oqıwshılardıń kásipke bolǵan qızıǵıwshılıǵı, meyilligi mektep jasınan baslanadı hám óz qızıǵıwshılıǵı tiykarında fakul'tativ sabaqlardıǵa hám sonday-aq dógerek jumıslarına qatanasadı. Mektepte shólkemlestirilgen fakul'tativ sabaqlar menen dógerek jumıslarınıń durıs jolǵa qoyılmawı oqıwshılarda miynetke bolǵan zárúrlık kónlikpelerin payda etiwdegi kemshilikler oqıwshılardıń kásipke bolǵan qızıǵıwshılıǵın oyata almay atırımız. Nátiyjede oqıwshılar mektep pitkergennen keyin joqarı oqıw orınları yamasa kásip óner kolledjleri qanıgeliklerin tańlawda ózlerinde anıq baǵdar bolmaǵanlıǵı sebepli ata-anası másláhát bergen orınlarǵa tapsırıwǵa májbúr bolmaqta.

Oqıwshılardıń bilim sapasınıń nátiyjeliliginiń asırıwda oqıw protsesinde qollanılatuǵın texnikalıq hám kórgizbeli qurallardıń áhmiyeti joqarı. Kórgizbeli qurallar oqıwshılardıń dúnya qubılısların kóz aldına keltiriwi hám fantaziyasın baytıwǵa keń múmkinshilik jaratadı. Ullı chex pedagog alımı Yan Amos Kaminskiydiń “Mıń márte esitkennen bir márte kórgen abzal” degen pikiri házirgi zaman pedagogikası rawajlanıwında óz áhmiyetin joǵaltpaǵan.

Mektep geografiya sabaǵı oqıw xanalarında sabaqlardıń sapasınıń támiyinleytuǵın kórgizbeli qurallardan kartalar, taw jumısları, minerallar, ósimlik, topıraq kolleksiyaları, hawa rayın baqlaw ushın meteorologiyalıq áspab úskenerler, oqıw filmlerin kórsetiw ushın televizor, video magnitafon, kinoproektor, diaproektor sıyaqlı texnikalıq kórgizbeli qurallar hámde tábiyiy protseslerdi súwretlewshı hár qıylı modeller bolıwı zárúr. [4.167]

Geografiya páni boyınsha klastan tıs jumıslarda tábiyat qubılısların baqlaw, topıraq ósimlik qatlamların úyretiw, hawa rayın baqlaw, atmosferalıq

qubılıslardı ólshew hám tájiriybeler alıp barıw ushın mektep qasında shólkemlestirilgen geografiyalıq maydanshalar derlik joqtıń qasında. Házirgi mektep geografiya xanalarında sabaqlardı alıp barıw dástúriy oqıtıw usıllarında kartadan paydalanıp awızeki túsindiriw metodları menen sheklenip, joqarıda ayılǵan kórgizbeli qurallardıń jetispewshiligi sebebli oqıwshılardıń sabaqqa bolǵan qızıǵıwshılıǵın oyata almay atırmız.

Juwmaqlap aytqanımda mektep oqıwshilari menen tálim tárbiyalıq jumısların shólkemlestiriwde oqıtıwshılardıń házirgi zaman ilim jańalıqları menen qurallanıwı oqıwshılardıń aqıl iskerligin oyatatuǵın shınıǵıwlar ústinde islewi, jańa pedagogikalıq texnologiya usıllarınan keńirek paydalanıwı hám óz sabaǵınıń kórgizbeli texnikalıq kórkemligine ayrıqsha itibar beriwı qusaǵan pedagogikalıq sheberligine, talapshańlıǵına hám komponentine baylanıslı boladı.

Usı maqsette oqıwshılardıń sabaqta erkin pikirlep, belsendiligi menen ózbetinsheligin rawajlandırısaq sabaqtıń sapası hám nátiyjeliligine erisiwimizge keń múmkinshilikler jaraladı.

Ádebiyatlar

1. Mirziyoev.Sh.M.,“Xalıq bilimlendiriwın basqarıw sistemasın jetilistiriw haqqında”ǵı qararı.T. Ózbekiston. 2018 y
2. Харчев.А.Г “Социалогия воспитания” М. 1990 г.
3. Семенов.Н “О некоторых перспективах развития трудовой деятельности” М.1973 г.
4. Ходжаева Г., Наурузбаева Г.Т., Бакиева Ж. Школьная география и её некоторые проблемы // География ва география таълимидаги муаммолар. Республика илмий-амалий конференция материаллари. – Тошкент, 2018. – Б.